

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Β' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
2002

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η επιδίωξη ή, έστω, η διακήρυξη της αντικειμενικότητας κατέχει πάντα μια καίρια θέση στη δημοσιογραφική δεοντολογία. Αναγράφεται σε όλους τους Κώδικες Δεοντολογίας, συχνά στις προγραμματικές επαγγελίες, καμιά φορά και στις προμετωπίδες των εφημερίδων. Η βαρύνουσα σημασία που της αποδίδεται υπογραμμίζεται με την αντιδιαστολή ανάμεσα στην αντικειμενικότητα της ειδησεογραφίας και στον επιτρεπόμενο υποκειμενικό χρωματισμό της αρθρογραφίας. Και, βέβαια, υποτίθεται ότι αφορά όλα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, έντυπα, ραδιόφωνο, τηλεόραση, τώρα και ιστοσελίδες του Διαδικτύου. Παντού, τα γεγονότα υποτίθεται ότι **εμφανίζονται** όπως πραγματικά είναι χωρίς στρεβλώσεις, ανακριβείς προσθήκες ή σκόπιμες παραλείψεις.

Η εικόνα είναι ειδυλλιακή αλλά εξωπραγματική. Γιατί παρα-γνωρίζει τη σημασία της παρουσίασης του γεγονότος: το ίδιο γεγονός, χωρίς καμιά αλλοίωση, έχει διαφορετική επίπτωση στη λεγόμενη κοινή γνώμη, ανάλογα με το πώς θα παρουσιασθεί. Άλλη σημασία αποκτά το γεγονός που παρουσιάζεται στην πρώτη σελίδα (ή στην αρχή της ροής των ειδήσεων) κι άλλη αυτό που πνίγεται σε κάποια εσωτερική σελίδα (ή ανάμεσα σε άλλες ειδήσεις), άλλη το γεγονός που θεωρείται άξιο να υπογραμμισθεί με πολύ χώρο ή χρόνο κι άλλη εκείνο που κάπου αναφέρεται παρενθετικά και **συνοπτικά**. Ακόμα, το μέγεθος των τυπογραφικών στοιχείων ή ο τίτλος, ο τόνος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορούν να κάνουν το ίδιο γεγονός να φαίνεται **διαφορετικό**.

Ας παραδεχτούμε ότι αυτές οι παραβιάσεις της αντικειμενικότητας είναι, ως έναν βαθμό, αναπόφευκτες. Επιτέλους, η είδηση κάπως πρέπει να παρουσιασθεί και κάποιος πρέπει να αποφασίσει για τον τρόπο της παρουσίασής της. Με τι κριτήριο θα κριθεί η αντικειμενικότητα της παρουσίασης; (...)

Η κύρια μέθοδος κατασκευής γεγονότων παίρνει συχνά τη μορφή πρόβλεψής τους. (...) Ας πάρουμε, για παράδειγμα, μια αναγγελλόμενη απεργία ή μια αναγγελλόμενη πορεία κάποιου ορισμένου κλάδου, από τις συνηθισμένες, ας πούμε "ρουτίνας". Ως ένα μεγάλο βαθμό, η επιτυχία της εξαρτάται από τη δημοσιευόμενη πρόβλεψη της επιτυχίας ή της αποτυχίας: η είδηση ότι "καθολική αναμένεται η συμμετοχή στη σημερινή απεργία" ή "μεγαλειώδης προβλέπεται η αυριανή πορεία" μπορεί να αποτελέσει **σημαντική** παρακίνηση για τους κάθε λογής διστακτικούς. (...)

Άλλωστε στα μέσα μαζικής επικοινωνίας αρέσει ο χαρακτηρισμός ως "τέταρτης εξουσίας" (παράλληλα προς τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική), γιατί τους αναγνωρίζει μια δύναμη επίδρασης στον δημόσιο βίο. Και εξουσία μεν σίγουρα υπάρχει, το ερώτημα είναι αν μπορεί να μπει στην ίδια μοίρα με τις άλλες τρεις. Γιατί, ενώ η δημοκρατική νομιμοποίηση των τριών άλλων εξουσιών στηρίζεται, άμεσα ή έμμεσα, στη λαϊκή κυριαρχία, μετέωρη παραμένει η νομιμοποίηση της εξουσίας που ασκούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. (...)

Συνεπώς, επιβάλλεται η αφύπνιση της προσοχής των αναγνωστών ή των θεατών μπροστά σε κάποιες παγίδες που στήνονται καμιά φορά, ώστε ν' ακτινογραφείται η πραγματικότητα που συχνά συγκαλύπτεται ή εξωραϊζεται. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, η ελευθερία του Τύπου και των άλλων μέσων μαζικής επικοινωνίας είναι αγαθό **αναμφισβήτητο**. Και τούτο γιατί, αν η ελευθερία του τύπου κρύβει κάποιους κινδύνους, η έλλειψή της είναι ένα κακό απόλυτο, όπως κάθε σύμπτωμα ολοκληρωτισμού.

*(Διασκευή άρθρου του Γεωργίου Κουμάντου
από τον ημερήσιο τύπο)*

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.

1. Να διατυπώσετε έναν τίτλο με σχόλιο κι έναν χωρίς σχόλιο για το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 6

2. "Ο τόνος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορεί να κάνει το ίδιο γεγονός να φαίνεται διαφορετικό".
Χρησιμοποιώντας τη φράση αυτή ως θεματική περίοδο να αναπτύξετε μια παράγραφο με δικά σας παραδείγματα.

Μονάδες 5

3. εμφανίζονται, συνοπτικά, διαφορετικό, σημαντική, αναμφισβήτητο.
Να δώσετε για την καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου μια συνώνυμη και μια αντώνυμη.

Μονάδες 10

4. Με ποιον τρόπο οι λέξεις γιατί, ενώ της πέμπτης παραγράφου του κειμένου συνδέουν τις προτάσεις μεταξύ τους;

Μονάδες 4

Γ. Το σχολείο σας οργανώνει μια συνάντηση μαθητών-εκπροσώπων των σχολικών μονάδων της περιοχής σας. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης αυτής να παρουσιάσετε μια εισήγηση σχετικά με την αναγκαιότητα της κριτικής ικανότητας του εφήβου και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτή να καλλιεργηθεί στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Ο συγγραφέας στο άρθρο θίγει ζητήματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας και συγκεκριμένα αυτό της αντικειμενικότητας μιας είδησης. Υποστηρίζει ότι, μολονότι η αντικειμενικότητα είναι το ζητούμενο, σύμφωνα με τους κώδικες δημοσιογραφικής δεοντολογίας, ενυπάρχει η υποκειμενική θέαση των γεγονότων, η οποία εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους παρουσιάσής τους. Θεωρεί ότι οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι δεδομένες, αναρωτιέται όμως για τα κριτήρια αξιολόγησης της αντικειμενικότητας. Χρησιμοποιώντας παραδείγματα αποδεικνύει ότι με την πρόβλεψη των γεγονότων κατορθώνεται η χειραγώγηση των δεκτών της είδησης. Κατόπιν σχολιάζει το ρόλο του τύπου ως τέταρτης εξουσίας διαπιστώνοντας ότι, σε αντίθεση με τις άλλες τρεις, απουσιάζει η νομιμοποίησή της από τη λαϊκή κυριαρχία. Τέλος, εστιάζει στην ενεργητική στάση των δεκτών και στην καθοριστική τους σημασία και αποφαινεται πως η ελευθερία του τύπου, παρά τα όποια αρνητικά, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα δημοκρατικών καθεστώτων.

B.

1.

α. Τίτλος με σχόλιο:

Προσοχή: "Αντικειμενικές" ειδήσεις!
Αναγνώστες επαγρυπνεείτε!

β. Τίτλος χωρίς σχόλιο:

Η παρουσίαση των γεγονότων και η εξουσία του τύπου.

2.

Ο τόνος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορεί να κάνει το ίδιο γεγονός να φαίνεται διαφορετικό. Η κατάκτηση ενός Ολυμπιακού μεταλλίου, για παράδειγμα, μπορεί να παρουσιαστεί αποστασιοποιημένα και ουδέτερα, μπορεί όμως, με το ανάλογο ύφος του παρουσιαστή, να σκορπίσει ρίγη συγκίνησης και εθνικής ανάτασης στους θεατές. Κατ' ανάλογο τρόπο, μια δυσάρεστη είδηση, όπως ένας σεισμός ή ένα ναυάγιο, παρουσιάζεται με ποικίλους τρόπους: από την ψυχρή εκφώνησή της, έως τη ραγισμένη από τους λυγμούς του εκφωνητή παρουσίασή της. Με τον τρόπο αυτό συχνά αναρωτιόμαστε εάν η ίδια είδηση που έτυχε να παρακολουθήσουμε σε διαφορετικούς σταθμούς αφορούσε το ίδιο γεγονός.

3.

Λέξη

Συνώνυμα

Αντώνυμα

εμφανίζονται
συνοπτικά
διαφορετικό
σημαντική
αναμφισβήτητο

παρουσιάζονται
σύντομα
άλλο
καθοριστική
δεδομένο

εξαφανίζονται
αναλυτικά
ίδιο
ασήμαντη
αμφισβητήσιμο

4.

γιατί: αιτιολογώντας το νόημα της κύριας πρότασης.

ενώ: αντιπαραθέτοντας το νόημα της μιας πρότασης μ' αυτό της άλλης.

Γ.

Γ1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Προσφώνηση στους μαθητές.
- Χαρακτηριστικά σύγχρονης κοινωνίας: καταγισμός πληροφοριών, ανάπτυξη τεχνολογίας, παγκοσμιοποίηση, ταχύτητα.
- Χαρακτηριστικά εφήβου: το πέρασμα απ' την παιδική στην ώριμη ηλικία κατά την οποία διαμορφώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του.
Άλλα χαρακτηριστικά: η άρνηση και η αμφισβήτηση, η κυκλοθυμία, η απολυτότητα.
- Προσδιορισμός βασικής έννοιας: κριτική ικανότητα: Η ανάπτυξη νοητικών μηχανισμών διάκρισης του ουσιώδους απ' το επουσιώδες, του σημαντικού απ' το δευτερεύον, του εφικτού απ' το ανέφικτο.
Η εν γένει ικανότητα του ανθρώπου να επεξεργάζεται δημιουργικά τα ερεθίσματα που δέχεται.
- Επισήμανση του βασικού ρόλου της αυτοκριτικής.
Σημείωση: Ο μαθητής θα μπορούσε να θίξει κάποια απ' τα σημεία που αναφέρονται στην εισαγωγή.

Γ2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΜΑΤΟΣ:

α1. Αναγκαιότητα κριτικής ικανότητας.

- Ολοκλήρωση ψυχοπνευματικής υπόστασης του εφήβου.
- Καλλιέργεια αυτοσυνείδησης και αυτογνωσίας.
- Δυνατότητα σωστών επιλογών σε μια εποχή υπερπροσφοράς πληροφοριών (αντίσταση στην παραπληροφόρηση).
- Αντίσταση στην πολιτιστική αλλοτρίωση, στην κρίση των ηθικών αξιών και την εμπορευματοποίησή τους.
- Πρόοδος της τέχνης και των επιστημών.
- Ανάπτυξη - καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης.
- Κριτική αποδοχή διαφορετικών αντιλήψεων.

α2. Άσκηση Επιφύλαξης

Η υπερβολική και αναίτια κριτική μπορεί να οδηγήσει σε φαινόμενα όπως: η καχυποψία, η άρνηση και η αμφισβήτηση των πάντων, η έλλειψη αυτοεκτίμησης.

β. Τρόποι καλλιέργειας κριτικής ικανότητας

- Το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να ασκήσει τους εφήβους στον έλεγχο των πληροφοριών και στη μη άκριτη αποδοχή τους. Προϋπόθεση το ίδιο αυτό σύστημα να δίνει βαρύτητα στην ανάπτυξη της κριτικής και όχι της μνημονικής ικανότητας των μαθητών.
- Η οικογένεια και το στενό κοινωνικό περιβάλλον που αποτελούν τους πρώτους φορείς κοινωνικοποίησης των νέων.
- Τα ΜΜΕ και ο διττός τους ρόλος: αφύπνιση ή αποχαύνωση των θεατών τους.

- Ο εθισμός στην παρακολούθηση και η επικοινωνία με τις διάφορες μορφές τέχνης.
- Οι πνευματικοί άνθρωποι που αποτελούν δυνάμει τα πρότυπα αξιών των νέων.
- Η αυτενέργεια και η επιδίωξη συνεχούς πνευματικής εγρήγορσης του νέου με αυτομόρφωση και διαρκή αναζήτηση.

Γ3.ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματική διατύπωση: Σε μια κοινωνία (με τα χαρακτηριστικά που ορίσαμε) ο έφηβος καλείται (για τους λόγους που αναφέραμε) να καλλιεργήσει την κριτική του ικανότητα γεγονός που θα συμβάλλει τόσο στην προσωπική του ενέλιξη όσο και στην κοινωνική πρόοδο. Η κοινωνία με τους θεσμούς της οφείλει να σταθεί αρωγός και συμπαραστάτης σ' αυτή του την προσπάθεια.

- Αποφώνηση και ευχαριστίες